ePublishing

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
EKT NATIONAL DOCUMENTATION CENTRE

Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση

Τόμ. 1 (2002)

3ο Συνέδριο ΕΤΠΕ «Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση»

Ταξίδι στην Τέχνη του Αρχαίου Κόσμου: Μια Διδακτική Δραστηριότητα για τη Διερεύνηση της Δυνατότητας Διδασκαλίας της Αρχαίας Τέχνης με Χρήση των ΤΠΕ

Βενετία Μπαλτά , Χαράλαμπος Δήμου

Βιβλιογραφική αναφορά:

Μπαλτά Β., & Δήμου Χ. (2026). Ταξίδι στην Τέχνη του Αρχαίου Κόσμου: Μια Διδακτική Δραστηριότητα για τη Διερεύνηση της Δυνατότητας Διδασκαλίας της Αρχαίας Τέχνης με Χρήση των ΤΠΕ . *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, *1*, 369–374. ανακτήθηκε από https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/cetpe/article/view/8911

Ταξίδι στην Τέχνη του Αρχαίου Κόσμου: Μια Διδακτική Δραστηριότητα για τη Διερεύνηση της Δυνατότητας Διδασκαλίας της Αρχαίας Τέχνης με Χρήση των ΤΠΕ

Βενετία Μπαλτά
Φιλόλογος, Δρ. Παν/μίου Στρασβούργου
Αθήνα
vmpalta@sch.gr

Χαράλαμπος Δήμου
Ιστορικός
Αθήνα
chdimou@sch.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στο πλαίσιο της διδασκαλίας του μαθήματος της Ιστορίας, η μελέτη της Αρχαίας Ελληνικής Τέχνης παρουσιάζεται συχνά υποβαθμισμένη. Ωστόσο, η διερεύνηση θεμάτων τέχνης μπορεί να προσφέρει στο διδάσκοντα τη δυνατότητα να προσεγγίσει, με διαφορετικό τρόπο, σημαντικές έννοιες της Ιστορίας που δύσκολα κατανοούν οι μαθητές, όπως οι έννοιες της αλλαγής ή της συνέχειας. Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας παρέχουν τα εργαλεία και το εποπτικό και μαθησιακό υλικό για την πραγματοποίηση αυτής της δραστηριότητας.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: *Ιστορία Αρχαίας Τέχνης, συνεργατική μάθηση σε δυναμικό περιβάλλον εργασίας, διερευνητική και συνεργατική δραστηριότητα. Εξέλιξη, διατήρηση, αλλαγή στην Ιστορία.*

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Αποφασίσαμε να ασχοληθούμε με τη διδακτική προσέγγιση θεμάτων τέχνης επειδή θεωρούμε ότι η παρουσίαση, διερεύνηση και μελέτη του τομέα της αρχαίας τέχνης στο εκπαιδευτικό περιβάλλον του Ελληνικού Γυμνασίου και ακόμα περισσότερο, του Ελληνικού Ενιαίου Λυκείου είναι γενικά υποβαθμισμένη. Υπό το βάρος της «άλλης» διδακτέας ύλης που πρέπει να «βγει», ο Έλληνας φιλόλογος αναγκάζεται συχνά να παρακάμψει -με αρκετές ενοχές πρέπει να παραδεχθούμε- ένα από τα πιο ενδιαφέροντα και συγχρόνως παραγωγικά κεφάλαια στην ιστορία αυτού του τόπου: την Τέχνη.

Ωστόσο, η διδασκαλία της Τέχνης προσφέρει, μεταξύ άλλων, στο διδάσκοντα τη δυνατότητα να προσεγγίσει δύο σημαντικές ιστορικές έννοιες, αναγκαίες στο μάθημα της Ιστορίας: την έννοια της *αλλαγής* και της *διατήρησης*. Η κατανόησή τους αποδεικνύεται συχνά προβληματική γι αυτό και έχει σημασία να ενισχύεται σταδιακά μέσω ποικίλων παραδειγμάτων. Η διδακτική εμπειρία καταδεικνύει ότι η χρησιμοποίηση συγκεκριμένων παραδειγμάτων από ένα ευρύ φάσμα τομέων της ανθρώπινης δραστηριότητας, σε διαφορετικές χρονικές στιγμές διευκολύνει την κατανόηση των εννοιών αυτών. Η Τέχνη προσφέρεται ιδιαίτερα, διότι επιτρέπει την προσέγγιση των εννοιών αυτών με τρόπο παραστατικό και συγχρόνως ελκυστικό. Για παράδειγμα: Με ποιο τρόπο και σε ποιο βαθμό μπορεί να χρησιμοποιήσει κανείς εποπτικό υλικό για να στηρίξει τη διερεύνηση των *αιτίων* και *αποτελεσμάτων* ενός γεγονότος; Ενώ η διδασκαλία της Τέχνης παρέχει άφθονο υλικό για να βγάλουμε πλούσια συμπεράσματα μέσω της παρατήρησης αντικειμένων και να ενισχύσουμε στους μαθητές την ικανότητα κατανόησης των εννοιών που προαναφέραμε.

Ας αναλογιστούμε και κάτι ακόμη: Σε σχέση με τον αρχαίο ελληνικό κόσμο, η διεθνής κοινότητα γνωρίζει περισσότερο συγκεκριμένα ιστορικά γεγονότα –όσο σημαντικά και αν είναι- ή διαισθάνεται και τελικά αναγνωρίζει την αξία της εποχής εκείνης μέσω της αισθητικής συγκίνησης που προκαλούν, για παράδειγμα, η αυστηρή γεωμετρία του Παρθενώνα, η χάρη του Ερμή του Πραξιτέλους και οι γλαφυρές παραστάσεις των αττικών και κορινθιακών αγγείων; Θεωρούμε ότι η απάντηση είναι δεδομένη και το ερώτημα δεν έχει άλλο σκοπό από τον προβληματισμό και την πρόσκληση για παιδαγωγική αξιοποίηση του σημαντικού κεφαλαίου της Ελληνικής Τέχνης.

Συγχρόνως, είναι γεγονός ότι ο διδάσκων νοιώθει συχνά αμήχανος όταν επιχειρεί να διερευνήσει και να επεξεργαστεί με τους μαθητές του θέματα τέχνης, καθώς βρίσκεται αντιμέτωπος με σημαντικά προβλήματα: **εποπτικά** (ποιοι είναι οι προσφορότεροι τρόποι για να προσεγγίσουν και να παρατηρήσουν οι μαθητές το υλικό;), **μαθησιακά** (π.χ., πώς θα μπορέσουν οι μαθητές να συλλάβουν και να κατανοήσουν τους κύριους *σταθμούς* της αρχαίας τέχνης και να βιώσουν τη φυσική *ενότητά* της μέσα στο χρόνο;) και **διδακτικά** (πώς πρέπει να παρουσιαστεί το υλικό για να γίνουν ευκολότερα κατανοητές έννοιες όπως *ρυθμός*, *προοπτική*, *γεωμετρικοί κανόνες*;).

Το τελευταίο χρονικό διάστημα, τα δημόσια σχολεία αποκτούν, με γοργούς ρυθμούς, σύγχρονα εργαστήρια ηλεκτρονικών υπολογιστών που μπορούν να εξυπηρετήσουν ένα ευρύ φάσμα εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. Θεωρώντας ότι η συστηματική χρήση του Η/Υ και των δικτύων σε παιδαγωγικές δραστηριότητες αποτελεί μία νέα και ενδιαφέρουσα *διδακτική κατάσταση* (Μηλιώνης & Μπαλτά, 2001), αποφασίσαμε να διερευνήσουμε πως μπορεί ο Η/Υ να υποστηρίξει τη διδασκαλία ενός θέματος τέχνης. Εντάσσουμε στην πρότασή μας ορισμένα από τα εργαλεία γενικής χρήσης του Η/Υ και επιδιώκουμε να αξιοποιήσουμε διδακτικά υλικό που απλόχερα παρέχεται από τον Παγκόσμιο Ιστό, το γνωστό μας Διαδίκτυο.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ – ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΣΚΕΠΤΙΚΟ

Η διδακτική πρόταση που ακολουθεί έχει ως στόχο να παρουσιάσει πως μπορούν να μελετηθούν με την υποστήριξη του Η/Υ και των δικτύων ορισμένα θέματα τέχνης στο πλαίσιο του μαθήματος της Ιστορίας της Α΄ Γυμνασίου. Στηρίζεται επομένως σε συγκεκριμένες επιλογές σε όλα τα επίπεδα. Συγχρόνως όμως αποτελεί ένα αρκετά γενικό άξονα δράσης ο οποίος μπορεί να επιδεχθεί αλλαγές στα επιμέρους σημεία του, ανάλογα με τους στόχους και τις διδακτικές προτεραιότητες του διδάσκοντα, τις δυνατότητες της τάξης κ.ά. Για το λόγο αυτό θα συγκεντρώσουμε κυρίως την προσοχή μας στην παρουσίαση ορισμένων βασικών μεθοδολογικών κατευθύνσεων που θεωρούμε χρήσιμες για την πραγματοποίηση της δραστηριότητας. Ο διδάσκων έχει τη δυνατότητα να αναπτύξει το δικό του *σχέδιο μαθήματος* και να δημιουργήσει το προσωπικό του διδακτικό υλικό, προσαρμόζοντας τη δραστηριότητα στις ανάγκες της δικής του τάξης και του δικού του προγράμματος. Η πρότασή μας έχει τη φιλοδοξία να συμβάλει στη διαμόρφωση ενός δημιουργικού, *ανοικτού* μοντέλου προσέγγισης της τέχνης, αρχαίας, βυζαντινής ή νεότερης. Με τον τρόπο αυτό διδάσκων και μαθητές μπορούν να κατασκευάσουν σταδιακά ένα *περιβάλλον μελέτης* της ελληνικής τέχνης με *διαχρονικό* χαρακτήρα.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η δραστηριότητά μας πορεύεται στην κατεύθυνση της *συνεργατικής μάθησης* (Ματσαγγούρας, 1995) καθώς παροτρύνει τους μαθητές να εργαστούν σε *ομάδες* (Κανάκης, 1987) και να βιώσουν στην πράξη τη δυναμική που αναπτύσσεται σε ένα δυναμικό περιβάλλον συνεργασίας. Η δραστηριότητα αναπτύσσεται μέσω της *διερεύνησης* εποπτικού υλικού, στοιχείο που επιτρέπει τη *μελέτη τεκμηρίων υλικού πολιτισμού* σε συνδυασμό με τις ιστορικές έννοιες του *χώρου* και του *χρόνου*. Οι μαθητές ασκούνται στην *παρατήρηση* αντικειμένων, στη *διατύπωση ερωτημάτων*, στη *σύγκριση*, στην *ανάλυση*, στη *σύνθεση* (Husbands, 1996). Προσδοκία μας είναι να ενισχύσουμε την

κατανόηση των εννοιών της *διατήρησης* και της *αλλαγής*, ιδιαίτερα δύσκολων στη διδακτική της Ιστορίας. Πιο συγκεκριμένα στοχεύουμε να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές δύο πτυχές της αλλαγής που είναι η *εξέλιξη* αλλά και η *ρήξη* με το παρελθόν. Οι μαθητές *καθοδηγούνται* με συγκεκριμένες τεχνικές στη διερεύνηση του θέματος αντλώντας πληροφορίες από τις πηγές που τους δίνονται γι αυτό το σκοπό.

ΧΡΟΝΟΣ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Η δραστηριότητα μπορεί να αναπτυχθεί σε όσες διδακτικές ώρες κρίνει σκόπιμο ο διδάσκων, ανάλογα με τη διαθεσιμότητα χρόνου και την προθυμία των μαθητών του να συμμετάσχουν ενεργά. Μπορεί να πραγματοποιηθεί σε μία ή περισσότερες περιπτώσεις, κατά τη διδασκαλία των ενοτήτων της τέχνης, σύμφωνα με όσα ορίζει το *αναλυτικό πρόγραμμα*, μπορεί όμως και να πάρει τη μορφή *συνθετικής εργασίας* (Μπαλτά**,** 2001), κατά τη διάρκεια ή προς το τέλος του διδακτικού έτους.

ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΚΑΙ ΧΡΟΝΙΚΑ ΠΕΔΙΑ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η κεραμική τέχνη (αγγειοπλαστική, αγγειογραφία), η γλυπτική, η αρχιτεκτονική αποτελούν θεματικά πεδία μελέτης που μπορούν διδάσκοντες και μαθητές να επεξεργαστούν ικανοποιητικά με τον τρόπο που προτείνουμε. Το χρονικό πεδίο ανάπτυξης της δραστηριότητας μπορεί, ανάλογα με τους διδακτικούς στόχους και επιλογές, να έχει ως αφετηρία τους μεγάλους πολιτισμούς του Αιγαίου, όπως ο Κυκλαδικός ή ο Μινωικός Πολιτισμός, να καλύπτει το Μυκηναϊκό Κόσμο, τα Γεωμετρικά Χρόνια, την Αρχαϊκή Περίοδο να φτάνει ως την Κλασική, Ελληνιστική ή Ρωμαϊκή Εποχή στον ελληνικό χώρο.

ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ

Ως παράδειγμα θα αναπτύξουμε το πρώτο θεματικό πεδίο μελέτης που προτείναμε προηγουμένως και το οποίο αναφέρεται στην αρχαία ελληνική κεραμική τέχνη (αγγειοπλαστική και αγγειογραφία). Μέσω της παρατήρησης αντικειμένων, θα συγκεντρώσουμε την προσοχή μας στη διερεύνηση επιμέρους εννοιών που συνδέονται με την κεραμική τέχνη και την χαρακτηρίζουν, όπως ρυθμός, τεχνοτροπία, διακοσμητικά θέματα, διακοσμητικά μοτίβα. Ας σημειώσουμε στο σημείο αυτό ότι ο διδάσκων έχει τη δυνατότητα να προσεγγίσει το υλικό με διαφορετικούς τρόπους.

ΠΡΩΤΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Κατά την προσέγγιση αυτή κυριαρχεί η διαδικασία της *διερεύνησης* και της *ανακάλυψης* (Bruner, 1961). Με την καθοδήγηση του διδάσκοντα ως προς τους χώρους και τη διαδικασία αναζήτησης, οι μαθητές αναζητούν και μελετούν *πρωτογενές* υλικό χωρίς να έχουν διδαχθεί τα γενικά χαρακτηριστικά της τέχνης της προς εξέταση εποχής. Καλούνται να κάνουν παρατηρήσεις, να διακρίνουν το υλικό και να το οργανώσουν σε κατηγορίες. Ας σημειώσουμε εδώ ότι η διαδικασία κατηγοριοποίησης αποτελεί μια σημαντική νοητική διεργασία που συμβάλλει στην οργάνωση της σκέψης του παιδιού σ' αυτή την ηλικία. Η διατύπωση ερωτημάτων, η κριτική θεώρηση και η απόπειρα ανεύρεσης αποδεκτών απαντήσεων στα ερωτήματα που προκύπτουν αποτελούν σημαντικά δεδομένα κατά την προσέγγιση αυτή.

Στο τέλος, οι μαθητές καλούνται να *συνθέσουν* δημιουργικά μια μικρή *αναφορά* με τα βασικά χαρακτηριστικά της κεραμικής της εποχής που εξετάζουν και ενδεχόμενα να την παρουσιάσουν στους συμμαθητές τους. Κάθε ομάδα μαθητών μπορεί να αναλάβει να μελετήσει αγγεία *μιας* συγκεκριμένης περιόδου, διαφορετικής για κάθε ομάδα και η τελική σύνθεση να γίνει κατά την παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας των διαφόρων ομάδων. Μπορεί όμως κάθε ομάδα

να μελετήσει αντιπροσωπευτικά αγγεία *διαφόρων περιόδων* και να συγκεντρώσει την προσοχή της στα σταθερά ή διαφοροποιητικά στοιχεία της κεραμικής τέχνης.

Παράδειγμα δράσης στην πρώτη προσέγγιση

Σε ένα σύνολο γεωμετρικών αγγείων οι μαθητές παρατηρούν ότι αφθονούν τα γεωμετρικά θέματα. Τα οργανώνουν σε διαφορετικές κατηγορίες και τα ταξινομούν (ομόκεντροι κύκλοι, μαίανδροι, τριγωνικές αναπαραστάσεις ανθρώπινων μορφών κ.ά.). Η συμπλήρωση ενός πίνακα όπου οι μαθητές κατατάσσουν το υλικό με βάση συγκεκριμένα κριτήρια – ερωτήματα συνιστά μια δυνατότητα εφαρμογής της κατηγοριοποίησης. Δημιουργείται επίσης μια πινακοθήκη με εικόνες διαφόρων αγγείων και επεξηγηματικά σχόλια.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Κατά τη δεύτερη προσέγγιση ακολουθούμε αντίστροφη πορεία. Θεωρούμε δεδομένο ότι οι μαθητές έχουν διδαχθεί τα χαρακτηριστικά της τέχνης μιας περιόδου. Επομένως, μέσω της παρατήρησης αντικειμένων και της μελέτης των χαρακτηριστικών τους, οι ομάδες των μαθητών προσπαθούν να εντάξουν το εξεταζόμενο υλικό σε περιόδους και αναζητούν στοιχεία συμβατότητας ή ενδεχόμενα διαφοροποίησης προς τα γενικά χαρακτηριστικά της τέχνης της συγκεκριμένης περιόδου.

Παράδειγμα στη δεύτερη προσέγγιση

Από το θέμα του μαιάνδρου και άλλων γεωμετρικών μοτίβων μπορεί να χαρακτηριστεί ένα αγγείο ως γεωμετρικό, εφόσον έχουν προηγουμένως διδαχθεί τα χαρακτηριστικά της κεραμικής της συγκεκριμένης περιόδου. Μπορούν να μελετηθούν οι ποικιλίες στην απόδοση των θεμάτων και οι ενδιαφέρουσες αποκλίσεις από τον κανόνα. Και εδώ οι μαθητές μπορούν να δημιουργήσουν μια πινακοθήκη με εικόνες διαφόρων αγγείων.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΟ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ

Καθώς ως κύρια πηγή πληροφοριών χρησιμοποιούμε το Διαδίκτυο, ο διδάσκων θα πρέπει να έχει τη δυνατότητα να συγκεντρώσει υλικό από εκεί, μέσω των φυλλομετρητών Internet Explorer ή Netscape Browser. Η περαιτέρω επεξεργασία του υλικού από τους μαθητές εξαρτάται από το τι προκρίνει ο διδάσκων ως διδακτικά προσφορότερο αλλά και από τις αντικειμενικές συνθήκες που επικρατούν στο εργαστήριο. Έτσι, οι μαθητές μπορούν να εργαστούν σε απευθείας σύνδεση με το Διαδίκτυο ή να χρησιμοποιήσουν δεδομένα που έχουν αποθηκευτεί στους υπολογιστές τους.

Συμπληρωματικά προς την κύρια πηγή πληροφοριών ή εναλλακτικά προς αυτή μπορεί να αξιοποιηθεί η εικονική περιήγηση των Δελφών από το λογισμικό *Ηρόδοτος* του Ι.Ε.Λ. ή το πλούσιο υλικό για την αρχαϊκή περίοδο του λογισμικού *Κασταλία*. Πιο συγκεκριμένα, το λογισμικό *Κασταλία* έχει χαρακτηριστικά *διερευνητικής* αναζήτησης με γνωστικά αντικείμενα την Ιστορία και την Τέχνη. Αναφέρεται στην Ιστορία της *αρχαϊκής* Κορίνθου και Αθήνας και στη διαμόρφωση της αρχαίας Ελληνικής Τέχνης (από το έργο «Ναυσικά». 01 Πληροφορική Α.Ε., Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών [Τμήμα Πληροφορικής, τομέας Ε.Κ.Π.Α.], Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.)

Ιδιαιτέρως χρήσιμα μπορούν να φανούν ορισμένα από τα εργαλεία ανοιχτού λογισμικού του Η/Υ: ο επεξεργαστής κειμένου Ms Word για την οργάνωση του υλικού και τη σύνθεση αναφορών από τους μαθητές, τα λογιστικά φύλλα του Ms Excel για την ταξινόμηση των παρατηρήσεων σε κατηγορίες, το Ms Power-Point για την συστηματική κατασκευή μιας παρουσίασης.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

- ✓ Ο κόμβος *Οδυσσέας* του Υπουργείου Πολιτισμού, απ' όπου δίδεται πρόσβαση σε όλα τα αρχαιολογικά μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους της Ελλάδας: www.culture.gr
- ✓ Το *Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού* με πλούσιο και επιστημονικά έγκυρο υλικό, ταξινομημένο κατά περιόδους και ενότητες (κείμενο, εικόνες): www.ime.gr
- ✓ 33. 000 έργα από τις διαχρονικές συλλογές του *Μουσείου Μπενάκη*. Αρχαιότητα, Βυζάντιο, Φραγκοκρατία, Νεότερη Ελλάδα: http://www.benaki.gr/collections/greece/prehistorictoroman/gr/
- ✓ Το *Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης*: http://www.cycladic-m.gr/
- ✓ Ο Κόμβος *Σικυών*. Ενδιαφέρον υλικό για την τέχνη σε κάθε σημαντική αρχαία πόλη: www.sikyon.com
- ✓ Πρόσβαση σε όλα τα Μουσεία του Κόσμου. Η παγκόσμια Πολιτιστική Κληρονομιά: http://www.icom.org/vlmp/

ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ - ΙΔΕΕΣ ΓΙΑ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Ανάλογα με τον τρόπο που θα εργαστούν και θα συνεργαστούν διδάσκων και μαθητές στο πλαίσιο μιας συγκεκριμένης τάξης, η προτεινόμενη δραστηριότητα μπορεί να αποκτήσει ποικίλες προεκτάσεις. Ενδεικτικά αναφέρουμε π.χ., τη δυνατότητα μελέτης στοιχείων της αιγυπτιακής μνημειακής γλυπτικής και τη σύγκρισή τους με τη γλυπτική της αρχαϊκής εποχής. Στην Α΄ Γυμνασίου εξάλλου, ιδιαίτερα χρήσιμη μπορεί να αποδειχθεί η διαθεματική προσέγγιση σε συνδυασμό με το μάθημα της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας από Μετάφραση, το οποίο υποστηρίζεται έτσι αποτελεσματικά με εικονογραφικό υλικό.

Σε άλλες τάξεις, το μάθημα της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας (από μετάφραση ή από το πρωτότυπο) μπορεί να λειτουργήσει ως αφορμή και ερέθισμα για την πραγματοποίηση μιας ψηφιακής περιήγησης με αναζήτηση και μελέτη συγκεκριμένων ζητούμενων, στο χώρο της τέχνης. Στην περίπτωση αυτή, ανάλογα με τις συνθήκες, είναι δυνατή και πάλι η σύνδεση με το μάθημα της Ιστορίας της αντίστοιχης τάξης. Μέσω μιας τέτοιας δραστηριότητας στο διαδίκτυο μπορεί κανείς π.χ. να μελετήσει με τον τρόπο που περιγράψαμε αναλυτικά παραπάνω βασικά στοιχεία της βυζαντινής τέχνης και/ή να επιχειρήσει μία σύγκριση χαρακτηριστικών της αρχαίας και βυζαντινής τέχνης. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον θα έχει η απόπειρα επισήμανσης στοιχείων *αλλαγής* και *διατήρησης* μεταξύ των τεχνών των δύο αυτών κόσμων και εποχών, ενδεχόμενα σε συνδυασμό με θέματα κοινωνικής συγκρότησης και θρησκευτικής έκφρασης.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει όμως και το άνοιγμα προς τη σύγχρονη εποχή, το οποίο προσφέρεται για όλες τις τάξεις, ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των μαθητών. Οι μαθητές μπορούν π.χ. να επικοινωνήσουν με το Κέντρο Νεότερης Κεραμικής Τέχνης, να το επισκεφθούν και να μελετήσουν χαρακτηριστικά της σύγχρονης Κεραμικής σε σύγκριση με την κεραμική τέχνη παλαιότερων εποχών.

Τέλος, η γλωσσική διδασκαλία ενισχύεται μέσω των γραπτών αναφορών που θα κληθούν να συνθέσουν οι μαθητές αλλά και της προφορικής παρουσίασης – σύνθεσης κάθε ομάδας. Η ενίσχυση αυτή θα είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική αν οι μαθητές επιδιώκουν να εκφράσουν δημιουργικά τις απόψεις τους και τις γνώσεις που απέκτησαν κατά τη διάρκεια του ψηφιακού τους ταξιδιού στον κόσμο της τέχνης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βερτσέτης Α. (1996), *Διδακτική της Ιστορίας*, Αθήνα.

Bruner, (1961), «The act of discovery», *Harvard Educational Review*, 31. Encyclopédie de la Pléiade (1979), *Ιστορία και μέθοδοί της*, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα.

Husbands C. (1996), *What is History teaching*, Open University Press, Buckingham,. (Description of Thinking – from J. Saxton and N. Morgan*, Asking better questions*, Drake, London, 1994).

Κανάκης, Ι. (1987), *Η οργάνωση της διδασκαλίας – μάθησης με ομάδες εργασίας,* Αθήνα.

Καρρ Ε. Χ (1974), *Τι είναι Ιστορία*, μετάφραση Φρ. Λιάππα, Πλανήτης, Αθήνα.

Κόκκινος Γ. (1998), *Διδακτικές προσεγγίσεις στο μάθημα της Ιστορίας, Επεξεργασμένες διδακτικές ενότητες και τρόποι ενεργοποίησης του γνωστικού ενδιαφέροντος των μαθητών*, Μεταίχμιο, Αθήνα.

Κυριακού Κατερίνα (2000), «Η Ιστορία (και) με εικόνες. Προτάσεις για μια εναλλακτική διδασκαλία της Ιστορίας στην Α΄ Λυκείου», *Νέα Παιδεία*, τχ.93, Αθήνα, σ.131-151.

Ματσαγγούρας, Η, (1995), *Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία*, Γρηγόρης, Αθήνα.

Μηλιώνης Χ. & Μπαλτά Β. (2001) «Η επικοινωνιακή διάσταση της εκπαιδευτικής διαδικασίας και ο ρόλος των νέων τεχνολογιών», *Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου με διεθνή συμμετοχή «Νέες Τεχνολογίες στην εκπαίδευση και στην εκπαίδευση από απόσταση»*, Ρέθυμνο, σ.346-358.

Μπαλτά**,** Β. (2001), «Ένα λεύκωμα για τη Βυζαντινή Ιστορία». Μια διδακτική πρόταση για το μάθημα της Ιστορίας με χρήση Η/Υ, *Φιλολογική*, τ.74, σ.63-67.

Νέες τεχνολογίες στην εκπαίδευση και στην εκπαίδευση από απόσταση, Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου με διεθνή συμμετοχή, Ρέθυμνο 2001.

Οι νέες τεχνολογίες για την κοινωνία και τον πολιτισμό, Πρακτικά Β΄ Πανελληνίου Συνεδρίου με διεθνή συμμετοχή, Αθήνα, 2000.

Σκληράκη Εύη (1997), «Διδακτική της Ιστορίας στο Λύκειο», *Νέα Παιδεία*, τχ.82, Αθήνα, σ.88-97.